

PSIHOLOGIJA

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo ■

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega roka **2008**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za tisto leto.

ric

Državni izpitni center

1. Uvod	4
2. Izpitni cilji	5
3. Zgradba in vrednotenje izpita	6
3.1 Shema izpita	6
3.2 Tipi nalog in vrednotenje	6
3.3 Merila vrednotenja izpita in posameznih izpitnih delov	7
Ocenjevanje nalog izbirnega tipa	7
Ocenjevanje strukturiranih esejev	7
Ocenjevanje strukturiranih nalog	9
Ocenjevanje seminarske naloge	10
4. Izpitne vsebine in cilji	14
4.1 Predmet in razvoj psihologije	14
4.2 Metode psihologije	14
4.3 Raziskovalne tehnike	15
4.4 Zbiranje in obdelava psiholoških podatkov	15
4.5 Dejavniki razvoja	16
4.6 Duševni procesi	16
4.7 Osebnost	19
4.8 Posameznik v skupini in skupinska dinamika	21
5. Napotki za izdelavo seminarske naloge	23
6. Kandidati s posebnimi potrebami	27
7. Literatura	28
8. Slovarček ključnih glagolov v katalogu	29

1. UVOD

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo za psihologijo upošteva gimnazijski učni načrt za psihologijo v obsegu 280 ur, ki ga je leta 1998 določil Strokovni svet RS za splošno izobraževanje. Katalog vključuje tiste cilje predmeta, ki se preverjajo pri splošni maturi. Pri izbiri in opredelitvi izpitnih ciljev smo upoštevali pokritost posameznih vsebinskih področij v učnem načrtu in taksonomijo ciljev od nižjih do višjih, to je od znanja (poznavanja), razumevanja in uporabe do interpretacije in vrednotenja.

Poleg tega katalog opredeljuje načine preverjanja izpitnih ciljev in ocenjevalna merila. V skladu s cilji so izbrani različni tipi nalog: naloge izbirnega tipa, strukturirani eseji, strukturirane naloge in seminarska naloga. Za vsak tip so izdelana ocenjevalna merila.

Pri nalogah izbirnega tipa vrednotimo predvsem znanje in razumevanje.

Pri strukturiranih esejih vrednotimo tri sestavine: dejstva, argumentacijo ter presojanje in sklepanje. O vsaki od njih presojamo na dveh ravneh: popoln oziroma nepopoln, pomanjkljiv odgovor. Celoten esej je torej ovrednoten na šestih ravneh. Posebej ocenjujemo tudi notranjo zgradbo eseja, za katero dobi kandidat dodatne točke.

Tudi pri strukturiranih nalogah vrednotimo: poznavanje dejstev, argumentacijo ter presojanje in sklepanje. O vsaki sestavini presojamo na dveh ravneh, o celotni nalogi pa na šestih. Te naloge vsebujejo različna vprašanja, zato vrednotimo odgovor na vsako vprašanje posebej.

Pri seminarski nalogi pa ocenjujemo pet sestavin: opredelitev in teoretično predstavitev (širši opis) problema; zbiranje in obdelavo podatkov; analizo in interpretacijo rezultatov; oblikovanje sklepov in vrednotenje naloge ter predstavitev naloge. Vsako sestavino vrednotimo na treh ravneh.

Učiteljem in kandidatom priporočamo, da pri pripravi na splošno maturo poleg izpitnih ciljev upoštevajo načine in merila preverjanja in ocenjevanja ciljev, kajti pomembno je, da kandidat v odgovor vključi tisto, kar naloga in ocenjevalna merila zahtevajo.

Maturitetni izpit iz psihologije kandidati opravljajo v skladu s pogoji, ki so določeni v ustreznih podzakonskih predpisih splošne mature.

2. IZPITNI CILJI

Znanje

Kandidat(-ka) pozna osnovno psihološko terminologijo in jo pravilno uporablja,
zna opredeliti osnovne psihološke pojme,
zna opisati osnovna področja osebnosti,
zna opisati značilnosti psihičnih procesov in pojavov.

Razumevanje in uporaba

Kandidat(-ka) zna razložiti zakonitosti psihičnega dogajanja,
zna razložiti soodvisnost psihičnih procesov in njihovo vlogo v oblikovanju in delovanju osebnosti,
zna uporabiti psihološka spoznanja pri razlagi obnašanja v življenjskih situacijah,
zna načrtovati preprosto psihološko raziskavo,
zna izbrati ustrezne vire v skladu s cilji raziskave,
zna uporabiti ustrezne raziskovalne tehnike in postopke za zbiranje in obdelavo podatkov,
zna v jasni in koherentni obliki izraziti spoznanja.

Interpretacija in vrednotenje

Kandidat(-ka) analizira, primerja, povezuje, razlaga in vrednoti informacije in podatke v različnih oblikah,
na podlagi kritične analize informacij in izsledkov oblikuje ustrezne sklepe in lastne poglede.

3. ZGRADBA IN VREDNOTENJE IZPITA

3.1 SHEMA IZPITA

Pisni del

Izpitna pola	Čas reševanja	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki
1	20 minut	12 %	Zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik HB ali B, šilček in radirka
2	90 minut	30 %	Zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik
3	90 minut	33 %	Zunanje	
Seminarska naloga		25 %	Notranje	

3.2 TIPI NALOG IN VREDNOTENJE

Izpitna pola	Tipi nalog	Vrednotenje
1	12 nalog izbirnega tipa	Vsaka naloga 1 točka
2	3 strukturirani eseji, od katerih kandidat(-ka) izbere dva	Vsaka naloga 15 točk
3	4 strukturirane naloge, od katerih kandidat(-ka) izbere tri	Vsaka naloga 11 točk
Seminarska naloga		25 točk

3.3 MERILA VREDNOTENJA IZPITA IN POSAMEZNIH IZPITNIH DELOV

Deleži taksonomskih stopenj spoznavnih ciljev v točkah in odstotkih pri posameznih delih izpita

	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Izpitna pola 3	Seminarska naloga	Skupaj
Znanje	9 (9 %)	8 (8 %)	9 (9 %)		26 (26 %)
Razumevanje in uporaba	3 (3 %)	10 (10 %)	12 (12 %)	15 (15 %)	40 (40 %)
Interpretacija in vrednotenje		12 (12 %)	12 (12 %)	10 (10 %)	34 (34 %)
Skupaj	12 (12 %)	30 (30 %)	33 (33 %)	25 (25 %)	100 (100 %)

■ OCENJEVANJE NALOG IZBIRNEGA TIPA (izpitna pola 1)

Ocenjevalna merila za naloge izbirnega tipa upoštevajo:

znanje 75 %,

razumevanje in uporabo 25 %.

Vsaka naloga izbirnega tipa se točkuje z eno točko. Možen je samo en pravilen odgovor.

Primer naloge izbirnega tipa:

Stopnjo v moralnem presojanju (po Kohlbergu), na kateri posameznik upošteva predvsem norme in pravila, ki veljajo v družbi, imenujemo:

- A nekonvencionalna stopnja,
- B predkonvencionalna stopnja,
- C konvencionalna stopnja,
- D postkonvencionalna stopnja.

■ OCENJEVANJE STRUKTURIRANIH ESEJEV (izpitna pola 2)

Ocenjevalna merila za eseje upoštevajo:

znanje 27 %,

razumevanje in uporabo 33 %,

interpretacijo in vrednotenje 40 %.

Merila ocenjevanja

	Točke
1. raven: Kandidat(-ka) zapiše nekaj dejstev, a pomanjkljivih.	1–2
2. raven: Kandidat(-ka) zapiše vsa pomembna dejstva.	3–4
3. raven: Kandidat(-ka) argumentira, vendar je argumentacija pomanjkljiva, nejasna in nekonsistentna.	1–2
4. raven: Kandidat(-ka) zapiše jasno in konsistentno argumentacijo.	3–4
5. raven: Kandidat(-ka) presoja in sklepa, vendar so sodbe in sklepi pomanjkljivi oziroma preveč posplošeni (posplošitve ne upoštevajo ugotovljenih dejstev v celoti).	1–2
6. raven: Kandidat(-ka) ustrezno presoja in sklepa na podlagi ugotovljenih dejstev.	3–4

Posamezne sestavine eseja (dejstva, argumentacija, presojanje in sklepanje) se vrednotijo ločeno.

Če kandidat(-ka) pri posameznih sestavinah eseja poleg pravih zapiše tudi nekatere napačne odgovore, se lahko najvišje oceni na 1., 3. ali 5. ravni in lahko dobi – ne glede na skupno število točk – največ 1 dodatno točko.

Dodatne točke za notranjo zgradbo eseja

Dodelimo jih v naslednjih primerih:

1. Kandidatu(-tki) se za vsako od sestavin eseja (dejstva, argumentacija, presojanje in sklepanje) po ocenjevalnih merilih dodelijo najmanj 3 točke. Sestavine eseja so jasne in koherentne.
3 točke
2. Kandidat(-ka) pri eseju doseže najmanj 8 točk, vendar pri posamezni sestavini najmanj 2 točki. Sestavine eseja so dane jasno in koherentno.
2 točki
3. Kandidat(-ka) pri eseju doseže najmanj 7 točk, vendar pri posamezni sestavini najmanj 1 točko. Jasnost in koherentnost sestavin ne ustrežata v celoti (nekateri odgovori so dvosmiselni, preveč splošni, nelogično povezani, se ponavljajo ipd.).
1 točka

Primer strukturiranega eseja:

Veliko znanja in spretnosti si pridobimo z modelnim učenjem. Opredelite njegove značilnosti. Pojasnite shemo modelnega učenja in posamezne stopnje ponazorite s primerom. Presodite razloge, zaradi katerih nekatere osebe pri opazovanju istega modela prevzamejo njegovo vedenje, druge pa ne.

■ OCENJEVANJE STRUKTURIRANIH NALOG (izpitna pola 3)

Pri teh nalogah ocenjujemo:

znanje	27 %,
razumevanje in uporabo	36,5 %,
interpretacijo in vrednotenje	36,5 %.

Merila ocenjevanja

	Točke
1. raven: Kandidat(-ka) zapiše nekaj dejstev, a pomanjkljivih.	1–2
2. raven: Kandidat(-ka) zapiše vsa pomembna dejstva.	3
3. raven: Kandidat(-ka) argumentira, vendar je argumentacija pomanjkljiva, nejasna in nekonsistentna.	1–2
4. raven: Kandidat(-ka) zapiše jasno in konsistentno argumentacijo.	3–4
5. raven: Kandidat(-ka) presoja in sklepa, vendar so sodbe in sklepi pomanjkljivi oziroma preveč posplošeni (posplošitve ne upoštevajo v celoti ugotovljenih dejstev).	1–2
6. raven: Kandidat(-ka) ustrezno presoja in sklepa na podlagi ugotovljenih dejstev.	3–4

Pri strukturiranih nalogah ocenjujemo odgovor na vsako vprašanje posebej.

Če kandidat(-ka) na posamezna vprašanja v nalogi poleg pravih odgovorov zapiše nekatere napačne, se lahko najvišje oceni na 1., 3. ali 5. ravni.

Primer strukturirane naloge:

Raziskovalec je hotel ugotoviti vpliv pohvale na uspeh pri učenju. V raziskavi sta sodelovali dve skupini učencev. V prvi je učitelj spodbujal učence kakor navadno, v drugi pa jih je hvalil pogosteje. Raziskava je pokazala, da so tisti v drugi skupini dosegli boljši učni uspeh kakor v prvi.

- Katera skupina je bila kontrolna in katera eksperimentalna? Kaj je v eksperimentu neodvisna spremenljivka? (3 točke)
- Pojasnite, zakaj je potrebna kontrolna skupina. (4 točke)
- Presodite prednosti in pomanjkljivosti eksperimenta kot raziskovalne metode. (4 točke)

V oklepajih je navedeno največje število točk za odgovore na posamezna vprašanja.

■ OCENJEVANJE SEMINARSKE NALOGE

Merila ocenjevanja

Pri seminarski nalogi ocenjujemo:

1. opredelitev in teoretično predstavitev (širši opis) problema,
2. zbiranje in obdelavo podatkov,
3. analizo in interpretacijo rezultatov,
4. oblikovanje sklepov in vrednotenje naloge,
5. predstavitev naloge.

Ocenjujemo dva cilja:

- razumevanje in uporabo 60 %,
- interpretacijo in vrednotenje 40 %.

Ocenjevanje seminarske naloge

Opredelitev in teoretična predstavitev problema

Ocenjujemo:

- opredelitev problema in izbor virov,
- izbor, povzemanje in povezovanje informacij,
- oblikovanje ciljev in hipotez.

1. raven 0–1 točka

Problem ni opredeljen v skladu z naslovom naloge ali je oblikovan nejasno. Izbrani viri so laični ali presplošni glede na problem. Obseg virov je preskromen ali preobsežen. Izbrane informacije ne zadevajo neposredno ciljev in hipotez, so nepopolne in med seboj niso povezane v smiselno celoto.

Cilji in hipoteze so neustrezno oblikovani: nejasni, preširoki oziroma preozki ali nepreverljivi.

2. raven 2–3 točke

Problem je opredeljen v skladu z naslovom naloge, vendar premalo natančno. Izbrani viri so ustrezni glede na problem, toda pomanjkljivi.

Izbrane informacije večinoma zadevajo cilje in hipoteze. Povzete so pomembne informacije, ki pa niso povezane v smiselno celoto.

Cilji in hipoteze so ustrezno oblikovani, z manjšimi pomanjkljivostmi (npr. nekateri so nejasni, preširoki oziroma preozki ali nepreverljivi).

3. raven 4–5 točk

Problem je opredeljen jasno in natančno v skladu z naslovom naloge. Izbrani viri so ustrezni glede na problem in dovolj obsežni.

Izbrane informacije zadevajo cilje in hipoteze. Povzete informacije so med seboj smiselno povezane v lahko berljivo in razumljivo celoto.

Cilji in hipoteze so ustrezno oblikovani: jasni, konkretni in preverljivi.

Zbiranje in obdelava podatkov

Ocenjujemo:

- izdelavo, izbiro ali priredbo merskih pripomočkov za zbiranje podatkov,
- izbiro vzorca in postopek zbiranja podatkov,
- obdelavo podatkov in prikaz rezultatov.

1. raven 0–1 točka

Merski pripomoček ne ustreza povsem ciljem naloge, preskromen je ali preobsežen. Podatki niso bili izbrani na primernem vzorcu (npr. vzorec je premajhen ali ni izbran ustrezno). Vzorec in postopek zbiranja podatkov nista opisana.

Statistična obdelava je neustrezna glede na podatke ali na hipoteze. Prikaz rezultatov je nejasen ali nepregleden (npr. nepopolne tabele, nepotrebni grafi), nekateri rezultati niso prikazani.

2. raven 2–3 točke

Merski pripomoček je ustrezen glede na cilje naloge, vendar ima nekatere slabosti (npr. dvoumna ali sugestivna vprašanja).

Podatki so zbrani na primernem vzorcu, ki omogoča sklepe v skladu s cilji naloge. Vzorec in postopek zbiranja podatkov sta pomanjkljivo opisana (npr. manjka navedba časa in kraja zbiranja podatkov).

Uporabljena statistična obdelava je ustrežna, vendar zbrani podatki dopuščajo še dodatno obdelavo. Prikazani so vsi rezultati, vendar prikaz rezultatov v nekaterih delih ni jasen in pregleden.

3. raven 4–5 točk

Merski pripomoček je ustrezen glede na cilje naloge, pri tem pa kandidat(-ka) pokaže izvirnost pri izdelavi ali kritično presojo pri izbiri ali priredbi.

Podatki so zbrani na primernem vzorcu, ki omogoča sklepe v skladu s cilji naloge. Vzorec in postopek zbiranja podatkov sta natančno in izčrpno opisana.

Statistična obdelava je ustrežna glede na podatke in na hipoteze. Rezultati so prikazani jasno in pregledno, tako da jih je mogoče analizirati in interpretirati glede na cilje naloge.

Analiza in interpretacija rezultatov

Ocenjujemo:

- opis rezultatov,
- presojo rezultatov glede na postavljene hipoteze,
- razlago rezultatov in njihovo povezavo z drugimi psihološkimi spoznanji na tem področju.

1. raven 0–1 točka

Opis rezultatov je pomanjkljiv, kandidat(-ka) zgolj ubesedi rezultate v tabelah in grafih. Presoja rezultatov glede na hipoteze ni ustrezna ali rezultati niso povezani s hipotezami.

Interpretacija rezultatov je nekritična in enostranska, brez povezav rezultatov s širšimi psihološkimi spoznanji.

2. raven 2–3 točke

Opis rezultatov je večinoma ustrezen, kandidat(-ka) povzame nekatere pomembne rezultate iz tabel in grafov.

Presoja rezultatov glede na hipoteze je ustrezna, vendar je povezava med rezultati in hipotezami preprosta (npr. rezultati potrjujejo hipotezo 1) ali kandidat(-ka) presodi povezave le za nekatere hipoteze.

Interpretacija rezultatov je obširna in ustrezna, a premalo kritična in nepovezana s širšimi psihološkimi spoznanji.

3. raven 4–5 točk

Opis rezultatov je ustrezen, kandidat(-ka) povzame bistvene rezultate iz tabel in grafov.

Presoja rezultatov glede na hipoteze je ustrezna. Povezava med rezultati in hipotezami je jasno ubesedena, kandidat(-ka) presodi vse povezave med rezultati in hipotezami.

Interpretacija rezultatov je obširna, ustrezna, kritična in povezana s širšimi psihološkimi spoznanji.

Oblikovanje sklepov in vrednotenje naloge

Ocenjujemo:

- oblikovanje sklepov glede na cilje in hipoteze in njihovo umestitev v širši kontekst psiholoških teorij in raziskav,
- presojo prednosti in pomanjkljivosti naloge,
- predloge možnosti nadaljnega raziskovanja.

1. raven 0–1 točka

Oblikovani so očitni in preprosti sklepi, ki delno zadevajo cilje naloge. Nekateri sklepi niso veljavni glede na dobljene rezultate ali so neutemeljeno posplošeni. Sklepi niso umeščeni v širši kontekst psiholoških teorij in raziskav.

Presoje prednosti in pomanjkljivosti naloge ni ali je neustrezna.

Predlogi možnosti nadaljnega raziskovanja niso dani.

2. raven 2–3 točke

Oblikovani so preprosti sklepi, ki zadevajo cilje naloge, ali ustrezni sklepi za večino ciljev. Sklepi so pomanjkljivo umeščeni v širši kontekst psiholoških teorij in raziskav.

Presoja prednosti in pomanjkljivosti naloge je ustrezna, vendar enostranska (npr. le presoja šibkosti naloge) ali pomanjkljiva.

Predlagane so preproste in splošne možnosti nadaljnega raziskovanja (npr. večji vzorec).

3. raven 4–5 točk

Oblikovani so ustrezni sklepi glede na cilje naloge. Sklepi so umeščeni v širši kontekst psiholoških teorij in raziskav.

Presoja prednosti in pomanjkljivosti naloge je ustrezna in kritična.

Predlagane so konkretne vsebinske in metodološke možnosti nadaljnega raziskovanja.

Predstavitev naloge

Ocenjujemo:

- sestavo naloge, ki mora vsebovati elemente, navedene v napotkih za izdelavo naloge,
- jasnost in strokovnost izražanja,
- navajanje in citiranje virov.

1. raven 0–1 točka

Naloga ne vsebuje vseh navedenih elementov.

Besedilo je nejasno in dvoumno, včasih celo nerazumljivo. Pogosta je uporaba laičnih in nestrokovnih izrazov.

Seznam virov je nepopoln ali preobsežen, viri v besedilu so neustrezno navedeni ali izpuščeni.

2. raven 2–3 točke

Naloga vsebuje vse elemente, vendar v neustreznem vrstnem redu.

Besedilo je jasno in razumljivo, toda besedišče je skopo. Uporaba strokovnih izrazov je ponekod neustrezna.

Viri so v seznamu virov ustrezno navedeni, navedba virov v besedilu pa je pomanjkljiva.

3. raven 4–5 točk

Naloga vsebuje vse elemente v ustreznem vrstnem redu.

Besedilo je jasno in razumljivo, z bogatim besediščem. Uporaba strokovnih izrazov je ustrezna.

Viri so v seznamu virov in v besedilu ustrezno in natančno navedeni.

4. IZPITNE VSEBINE IN CILJI

4.1 PREDMET IN RAZVOJ PSIHLOGIJE

■ VSEBINA, POJMI

■ CILJI

Predmet psihologije

Kandidat(-ka):

- opredeli psihologijo in jo razmeji od drugih znanosti,
- opredeli in razlikuje duševne procese, lastnosti, doživljanje in obnašanje,
- pojasni teoretične in praktične cilje psihologije,
- opredeli in razlikuje glavne psihološke panoge (teoretične: obča, razvojna, socialna, kognitivna psihologija; uporabne: pedagoška psihologija, klinična psihologija, psihologija dela, športna psihologija);

Razvoj psihologije

- opiše začetke znanstvene psihologije po svetu (Wundt),
- opiše, primerja in oceni smeri razvoja psihologije (psihoanaliza, behaviorizem, humanistična in kognitivna smer).

4.2 METODE PSIHLOGIJE

■ VSEBINA, POJMI

■ CILJI

Znanstvena metoda

Kandidat(-ka):

- opiše značilnosti znanstvene metode in jo razlikuje od neznanstvenega spoznavanja;

Opazovalne metode

- opiše metodo opazovanja in jo ponazori s konkretnimi primeri,

- opredeli pojma ekstrospekcija in introspekcija in ju ponazori s konkretnimi primeri,

- presodi prednosti in pomanjkljivosti obeh metod;

Eksperiment

- opiše metodo eksperimenta in jo ponazori s konkretnimi primeri,

- primerja eksperiment z metodo opazovanja ter presodi njune prednosti in pomanjkljivosti.

4.3 RAZISKOVALNE TEHNIKE

■ VSEBINA, POJMI

Intervju

Vprašalnik

Psihološki test

Sociometrična tehnika

Primerjava tehnik

■ CILJI

Kandidat(-ka):

- opiše in razlikuje strukturirani in nestrukturirani intervju,
- presodi prednosti in pomanjkljivosti obeh intervjujev;
- opiše in opredeli vprašalnik,
- razlikuje med vprašanji odprtega in zaprtega tipa in jih ponazori s primeri,
- presodi prednosti in pomanjkljivosti vprašalnikov z različnimi tipi vprašanj;
- opredeli psihološki test (merske značilnosti, standardizirani postopek, norme) in ga razlikuje od časopisnih testov,
- presodi uporabo psiholoških testov;
- opiše značilnosti sociometrične tehnike,
- pojasni načine predstavitve rezultatov (sociogram, njegova struktura) in jih ponazori s primeri;
- primerja posamezne tehnike in presodi njihovo uporabnost (v kakšne namene se uporabljajo).

4.4 ZBIRANJE IN OBDELAVA PSIHOLOŠKIH PODATKOV

■ VSEBINA, POJMI

Zbiranje podatkov

Urejanje podatkov

Grafični prikazi

■ CILJI

Kandidat(-ka):

- opredeli pojma populacija in vzorec,
- pojasni reprezentativnost vzorca in presodi pomen reprezentativnosti za posplošitev rezultatov,
- opiše značilnosti normalne porazdelitve rezultatov in jo pojasni na primeru konkretnih rezultatov;
- pojasni osnovna načina urejanja podatkov: razvrščanje (rangiranje) in frekvenčna porazdelitev,
- razvrsti podatke, uredi jih po frekvenčni porazdelitvi,
- presodi prednosti in pomanjkljivosti obeh načinov urejanja podatkov;
- prikaže podatke s histogramom in statističnim poligonom;

Kvantitativna obdelava podatkov

- določi in zna uporabiti: relativna števila (odstotki), mere srednje vrednosti (aritmetična sredina, mediana, modus),
- presodi uporabnost različnih srednjih vrednosti,
- pojasni pojem razpršenosti,
- pojasni pojem korelacije in ga ponazori s primerom.

4.5 DEJAVNIKI RAZVOJA

■ VSEBINA, POJMI

Dednost, okolje, samodejavnost

■ CILJI

Kandidat(-ka):

- opredeli temeljne dejavnike razvoja,
- presodi pomen in soodvisnost temeljnih dejavnikov v človekovem razvoju in jih ponazori s primeri,
- presodi pomen samodejavnosti (odločitev) v življenju posameznika,
- razloži relativno odvisnost posameznih lastnosti od dednosti in okolja in jo utemelji s psihološkimi raziskavami.

4.6 DUŠEVNI PROCESI

■ VSEBINA, POJMI

Čustva

Značilnosti in vrste čustev

Razvoj in zrelost čustvovanja

Odnos med čustvi in drugimi psihičnimi procesi in obnašanjem

■ CILJI

Kandidat(-ka):

- opredeli pojem in značilnosti čustev,
- presodi čustva z vrednostnega, aktivnostnega in jakostnega vidika: veselje, jeza, strah, ljubezen, žalost,
- razdeli čustva po različnih merilih (sestavljenost; jakost in trajanje), jih opiše in ponazori s primeri,
- opiše nebesedno izražanje čustev in ga razlikuje pri različnih čustvih;
- opiše razvoj čustev ter oceni vlogo zorenja in učenja v čustvenem razvoju,
- opiše značilnosti čustvene zrelosti, presodi čustveno zrelo odzivanje in ga ponazori s primeri,
- razloži in oceni vpliv dejavnikov (družina, kulturne norme in vrednote) in izjemnih življenjskih situacij na razvoj čustev in na čustveno zrelost;
- razloži povezanost čustvovanja z drugimi procesi,
- presodi pomen čustev v medsebojnem sporazumevanju v različnih življenjskih situacijah (vrednostna, usmerjevalna, obrambna funkcija);

Motivacija

Značilnosti in vrste potreb in motivov, motivacijski proces

Hierarhija motivov

Pomen motivacije za učenje in delo

Motivacija in čustveni procesi

- opredeli pojme: potreba, motiv, cilj,
- opiše in s primerom ponazori motivacijski proces,
- opiše značilnosti bioloških in psihosocialnih potreb in navede primere,
- razlikuje in na primerih pojasni nagonsko in socializirano zadovoljevanje potreb ter homeostatično in progresivno zadovoljevanje potreb,
- opiše značilnosti zavestne motivacije (volje) in nezavedne motivacije,
- oceni posledice nezadovoljitve potreb;
- razloži in ovrednoti hierarhijo motivov po Maslowu,
- pojasni in s primeri ponazori obnašanje ljudi glede na hierarhijo motivov;
- opredeli pojem učne in delovne motivacije,
- opiše, s primeri ponazori in ovrednoti notranjo in zunanjo motivacijo,
- pojasni in s primeri ponazori storilnostno motivacijo in raven aspiracije in presodi njun pomen za učenje in delo;
- razloži povezanost med motivacijo, čustvenimi procesi in uspešnostjo na različnih življenjskih področjih in jo ponazori s primeri;

Zaznavanje

Čutne osnove in organizacija zaznav

Dejavniki oblikovanja zaznav, pomen zaznavanja

Pozornost

- opredeli in razlikuje pojme: občutki in zaznave,
- opiše in pojasni proces zaznavanja (dražljaj, čutila in zaznavna središča),
- opiše in s primeri ponazori pojme: absolutni, diferencialni, terminalni čutni prag in senzorna adaptacija,
- pojasni in s primeri ponazori načela organizacije zaznav (lik in podlaga, bližina, podobnost, strnjenost, zaprtost, gibanje),
- pojasni in s primeri ponazori motnje zaznav: iluzije in halucinacije;
- razloži in presodi vpliv psiholoških in socialnih dejavnikov na zaznavanje (izkušnje, čustva, motivacija, stališča, pripadnost skupini),
- presodi in s primeri ponazori pomen zaznavanja za človeka;
- opredeli pojem pozornosti in razloži vlogo pozornosti v zaznavanju,
- na primerih razloži in presodi pomen notranjih in zunanjih dejavnikov pozornosti (motivacija, značilnosti dražljajev);

Socialno zaznavanje

- opredeli pojem socialne zaznave,
- razloži in s primeri ponazori možne napake v socialnem zaznavanju (prvi vtis, halo učinek, napaka simpatije),
- pojasni in presodi posledice napak v socialnem zaznavanju;

Mišljenje

Pojem in vrste (oblike) mišljenja

- opredeli pojem mišljenja,
- pojasni: realistično/domišljjsko, induktivno/deduktivno, konvergentno/divergentno, konkretno/abstraktno mišljenje,
- presodi pomen različnih oblik mišljenja v življenju,
- pojasni povezanost med mišljenjem in drugimi psihičnimi procesi;

Razvoj mišljenja

- opiše osnovne stopnje razvoja mišljenja (po Piagetu) in jih ponazori s primeri,
- ovrednoti Piagetovo teorijo razvoja mišljenja;

Reševanje problemov

- opiše in razlikuje strategije reševanja problemov (poskusi in napake, vpogled, postopna analiza) in jih ponazori s primeri,
- razloži in presodi vlogo sposobnosti, motivacije, čustev in znanja pri reševanju problemov;

Ustvarjalnost

- opredeli in s primeri ponazori ustvarjalnost glede na proces, na dosežek (fluentnost, originalnost, fleksibilnost) in na osebnostne lastnosti,
- opiše in s primeri ponazori faze ustvarjalnega procesa (preparacija, inkubacija, iluminacija, verifikacija),
- pojasni in oceni vlogo konvergentnega in divergentnega mišljenja v ustvarjalnosti,
- razloži in ovrednoti osebnostne in družbene dejavnike, ki vplivajo na ustvarjalnost;

Učenje in spomin

Pojem in oblike (vrste) učenja

- opredeli pojem učenja,
- pojasni, razlikuje in s primeri ponazori oblike učenja: klasično in instrumentalno pogojevanje, modelno učenje (posnemanje), učenje z razumevanjem in vpogledom;

Pomnjenje in pozabljanje

- opredeli pojme: pomnjenje, pozabljanje in predstavljanje,
- opiše in primerja vrste spomina: trenutni spomin (senzorni register), kratkotrajni (delovni) in dolgotrajni spomin,
- pojasni in s primeri ponazori količinske in kakovostne spremembe pri zapomnitvi gradiva;

Dejavniki in načini učenja

- opiše in s primeri ponazori dejavnike učenja (fizikalne, socialne, fiziološke, psihološke),
- razloži in oceni pomen sposobnosti, motivacije, čustev in učnih stilov (vidni, slušni, gibalni) za učenje,
- razloži in oceni načine (strategije) za izboljšanje zapomnitve in uspešnejše učenje (miselni vzorci, ponazoritve, povezovanje, ponavljanje, osmišljanje ...);

Rezultati učenja

- opredeli pojme: navade, spretnosti in znanje in jih ponazori s primeri,
- pojasni in oceni pomen navad, spretnosti in znanja za človeka.

4.7 OSEBNOST

■ VSEBINA, POJMI

Pojem in struktura osebnosti

Inteligentnost

■ CILJI

Kandidat(-ka):

- opredeli osebnost kot psihofizično celoto (celovitost, individualnost, doslednost),
- opredeli in s primeri ponazori pojme: osebnostne lastnosti, dimenzije, tipi,
- opiše, razlikuje in s primeri ponazori področja osebnosti (telesne značilnosti, temperament, značaj, sposobnosti),
- razloži in presodi vpliv posameznih področij osebnosti na doživljanje, obnašanje in uspešnost ljudi,
- opiše in ovrednoti tipološke razlage osebnosti (Hipokratovo, Jungovo, Kretschmerjevo), opiše in ovrednoti dimenzionalno pojmovanje osebnosti (Eysenckovo),
- pojasni in ovrednoti razliko med tipološkim in dimenzionalnim pojmovanjem osebnosti,
- razloži odvisnost posameznih področij osebnosti od dednosti in okolja (raziskave dvojčkov);
- opredeli pojem inteligentnost,
- pojasni in presodi pomen merjenja inteligentnosti in količnika inteligentnosti,
- pojasni in presodi medosebne in skupinske razlike v inteligentnosti,
- opiše sestavine (faktorje) inteligentnosti po Thurstonovi teoriji, jih pojasni s primeri in poveže z učenjem posameznih šolskih predmetov in z različnimi poklici,
- opiše Gardnerjevo razlago inteligentnosti in ponazori njeno uporabnost na različnih področjih posameznikovega delovanja,
- razloži odnos med inteligentnostjo in ustvarjalnostjo;

Dinamika osebnosti

Duševne obremenitve

- opredeli pojme: frustracija, konflikt, stres, kriza,
- opiše in s primeri ponazori glavne vrste konfliktov,
- razloži nastanek in posledice frustracij in stresa (čustvene in psihosomatske motnje),
- pojasni in razlikuje med pojmom frustracijska toleranca in osebnostna čvrstost in presodi njun pomen pri premagovanju težav,
- opredeli sestavine osebnostne čvrstosti in jih ponazori s primeri,
- pojasni in presodi vlogo motivacijske dinamike v osebnostnem delovanju;
- opiše in s primeri ponazori konstruktivno in nekonstruktivno odzivanje na duševne obremenitve,
- opiše in s primeri ponazori glavne obrambne mehanizme (kompenzacija, racionalizacija, projekcija, identifikacija, zanikanje, potlačitev);

Spoprijemanje z duševnimi obremenitvami

Razvoj osebnosti

Obdobja osebnostnega razvoja in osebnostna zrelost

- pojasni stopenjski in neprekinjeni osebnostni razvoj,
- opiše glavne značilnosti (telesne, spoznavne, čustvene, moralne in socialne) obdobj osebostnega razvoja (prenatalno, otroštvo, mladostništvo, odrasla doba, starost),
- opredeli pojem samopodobe in presodi pomen ustrezne samopodobe za človeka,
- navede in opiše področja samopodobe,
- presodi dejavnike, ki vplivajo na oblikovanje pozitivne ali negativne samopodobe,
- s primeri ponazori doživljanje in vedenje osebe s pozitivno ali negativno samopodobo,
- opiše in s primeri ponazori stopnje razvoja osebnosti po Eriksonovi teoriji (stopnje, krize, identiteta),
- opiše sestavine osebnostne zrelosti in na primerih obnašanja pojasni osebnostno zrelo odzivanje;

Teorije osebnosti

Psihodinamične teorije

- pojasni in ovrednoti psihodinamično pojmovanje strukture, razvoja in delovanja osebnosti po Freudu,
- pojasni pojmovanje strukture po Jungu (sebstvo, arhetipi);

Dispozicijske teorije

- opiše in ovrednoti strukturno (dispozicijsko) pojmovanje osebnosti (Kretschmer, Eysenck);

Vedenjske teorije

- opiše osnovne značilnosti vedenjskega pojmovanja osebnosti (Skinner) in ga ovrednoti;

Humanistične teorije

- opiše in ovrednoti humanistično pojmovanje osebnosti (Maslow, Rogers);

Kognitivne teorije

- pojasni kognitivno pojmovanje osebnosti;

Primerjava teorij osebnosti

- razlikuje in primerja osnovne značilnosti omenjenih teorij.

4.8 POSAMEZNIK V SKUPINI IN SKUPINSKA DINAMIKA

■ VSEBINA, POJMI

Socializacija

Pojem in pomen socializacije

Socialna skupina

Medosebni odnosi

Vodenje skupine

Prosocialno obnašanje

Proindividualno obnašanje

Antisocialno obnašanje

■ CILJI

Kandidat(-ka):

- opredeli pojem socializacija (primarna in sekundarna),
 - razloži in oceni vpliv socializacije na človekovo osebnost;
 - opredeli in s primeri ponazori pojma: socialna skupina, socialna vloga,
 - opiše in s primeri ponazori različne oblike socialnih skupin (formalne in neformalne, primarne in sekundarne),
 - razloži in oceni psihološke funkcije družine (varnost, sprejetost, nadzor, učenje socialnih veščin ...),
 - opiše in s primeri ponazori načine vzgajanja (vzgojne stile): avtoritativno, avtoritarno, permisivno in brezbrizno,
 - oceni posledice različnih vzgojnih stilov za otrokov razvoj;
-
- opiše in s primeri ponazori posamezne tipe vodenja (avtokratsko, demokratsko, liberalno),
 - presodi prednosti in pomanjkljivosti posameznih načinov vodenja v konkretnih situacijah,
 - pojasni in s primeri ponazori konformizem in nekonformizem;
-
- presodi dejavnike, ki vplivajo na razvoj prosocialnega vedenja,
 - opredeli in s primeri ponazori prosocialno obnašanje (sodelovanje, altruizem);
-
- opredeli in s primeri ponazori proindividualno obnašanje (asertivnost, egoizem, tekmovalnost);
-
- opredeli in s primeri ponazori antisocialno obnašanje,
 - opredeli in s primeri ponazori agresivno obnašanje,
 - razloži razvoj agresivnosti (biološka, frustracijska in vedenjska oziroma socialna razlaga),
 - razloži in oceni posledice prosocialnega, proindividualnega in antisocialnega obnašanja za medosebne odnose;

Stališča, vrednote in morala

Stališča

- opredeli in razlikuje med pojmi: stališče, predsodek, stereotip,
- pojasni in s primeri ponazori komponente stališč (kognitivna, emocionalna, konativna oziroma vedenjska),
- opiše vrste predsodkov in jih ponazori s primeri,
- razloži in presodi vzroke oblikovanja predsodkov (ekonomski in politični vzroki, socializacija, frustracije),
- opiše in s primerom ponazori vpliv predsodkov na obnašanje (ogovarjanje, izogibanje, diskriminacija, nasilje, genocid),
- razloži, ovrednoti in s primeri ponazori vpliv stališč in predsodkov na odnose z različnimi socialnimi skupinami (manjšine, etnične in rasne skupine, starostne skupine, spol);

Vrednote in morala

- opredeli pojem vrednot in razlikuje med pojmi: vrednote, družbene norme, morala,
- opiše in s primeri ponazori glavne kategorije vrednot (hedonske, potenčne, moralne, izpolnitvene),
- opiše in s primeri ponazori osnovne faze moralnega presojanja (Kohlbergova razlaga),
- presodi pomen vrednot, družbenih norm in morale za posameznika in družbo,
- ovrednoti dejavnike, ki vplivajo na razvoj vrednot in moralnega presojanja.

5. NAPOTKI ZA IZDELAVO SEMINARSKE NALOGE

Seminarska naloga je empirična. To je individualno in samostojno delo. Tema naloge mora biti psihološka.

Temo lahko predlaga DPK SM za psihologijo, mentor na šoli ali pa jo izbere kandidat(-ka) v dogovoru z mentorjem. Pri izbiri teme morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- tema mora biti v skladu s cilji predmetnega izpitnega kataloga za splošno maturo,
- dana mora biti možnost uporabe preprostih metod in postopkov, ki so opredeljeni s cilji v predmetnem izpitnem katalogu za splošno maturo,
- dana mora biti možnost dostopa do literature.

Obseg naloge je 15–25 strani brez prilog.

Kandidat(-ka) prijavi temo in seminarsko nalogo v skladu z ustreznimi podzakonskimi predpisi splošne mature, ki jih sprejme Državna komisija za splošno maturo. Rok za oddajo seminarske naloge je določen s koledarjem za splošno maturo. Kandidat(-ka) odda nalogo v pisni in elektronski obliki.

Sestavine seminarske naloge

Seminarska naloga vsebuje naslednje sestavine:

- naslov,
- kazalo,
- povzetek in ključne besede.

Poglavja:

1. problem naloge,
2. teoretični uvod,
3. cilji in hipoteze,
4. metoda,
5. rezultati,
6. interpretacija,
7. sklepi,
8. viri,
9. priloge.

Primer za temo naloge:

Povezanost učnih navad z učenim uspehom pri gimnazijah.

Sestavine naloge:

Naslov

Zajema naj bistvo naloge, naj bo dovolj konkreten in ne preveč obsežen.

Kazalo

V kazalo je treba vpisati vse dele: poglavja in druge elemente naloge. Označeni naj bodo enako, kakor so označeni v sami nalogi (npr. z decimalno klasifikacijo). Poleg naslovov posameznih delov mora biti navedena stran, na kateri se začenjajo.

Povzetek in ključne besede

Povzetek vsebuje kratko predstavitev problema in izsledkov naloge. Kandidat(-ka) navede pet ključnih besed, ki opredeljujejo vsebino naloge (npr. pri nalogi »Povezanost učnih navad z ucnim uspehom pri gimnazijcih« bi bile lahko ključne besede: učne navade, učni uspeh, gimnazijci, dejavniki učenja, razlike med spoloma).

Povzetek in ključne besede naj bodo zapisani ločeno. Kandidat(-ka) zapiše ključne besede v alineah in s poudarjenim tiskom.

Opredelitev problema naloge

V opredelitvi problema kandidat(-ka) opiše razloge za izbiro teme seminarske naloge in v skladu z naslovom jasno opredeli področje, ki ga bo raziskoval(-a).

Teoretični uvod

V tem delu kandidat(-ka) predstavi in poveže v smiselno celoto informacije o problemu naloge, ki jih najde v virih.

Uporabljeni viri naj bodo vezani na problem in izvedbo naloge.

Cilji in hipoteze

Cilji izhajajo iz problema naloge in pomenijo konkretna vprašanja, na katera želi kandidat(-ka) v nalogi odgovoriti.

Kandidat(-ka) lahko kot možne odgovore na vprašanja, ki si jih je v nalogi zastavil(-a), oblikuje ničelne ali alternativne hipoteze. Pri odločanju za eno ali drugo vrsto hipotez naj upošteva predvsem spoznanja o preučevanem problemu iz literature ali morebitne lastne izkušnje.

Metoda

Poglavje obsega: opis vzorca raziskave, opis merskih instrumentov in opis postopka zbiranja podatkov. Ti deli naj bodo označeni z ustreznimi podnaslovi.

Pri predstavitvi merskih instrumentov naj bo poudarjeno, kakšna je bila lastna udeležba pri tem (avtorstvo, priredba).

Rezultati

Dobljeni rezultati morajo biti urejeni in predstavljeni s tabelami in grafičnimi prikazi tako, da so razvidne glavne značilnosti zbranih podatkov in odnosi med njimi.

Izračunov kandidat(-ka) v tem poglavju ne navaja, ampak naj bistvene doda na koncu naloge kot prilogo.

Interpretacija

Interpretirati raziskovalne rezultate pomeni razložiti in pojasniti odnose med njimi in jih povezati s cilji raziskave in s širšimi psihološkimi spoznanji, ki so predstavljena v teoretičnem uvodu. Kandidat(-ka) mora pri interpretaciji pokazati tudi sposobnost presojanja rezultatov glede na postavljene hipoteze.

Kandidat(-ka) lahko oba dela »Rezultati« in »Interpretacija« združi v skupno poglavje »Rezultati in interpretacija«. To pomeni, da predstavljene rezultate sproti interpretira.

Sklepi

V sklepih naj bodo kratko povzeta bistvena vprašanja, ki si jih je kandidat(-ka) zastavil(-a), in ugotovitve, ki izhajajo iz rezultatov. Ugotovitve naj bodo predstavljene glede na cilje in hipoteze in vrednotene glede na širša psihološka spoznanja (npr. ugotovitve o povezanosti učnih navad in učnega uspeha pri gimnazijah se ujemajo/ne ujemajo z rezultati določene raziskave, navedene v teoretičnem uvodu). Kandidat(-ka) opozori tudi na prednosti in morebitne pomanjkljivosti naloge, predlaga izboljšave in oceni uporabno vrednost celotne naloge.

Viri

Kandidat(-ka) naj izbira vire predvsem iz ustrezne psihološke literature. Poljudni članki iz revij in spleta niso ustrezni strokovni viri.

Napotki za citiranje in navajanje virov so dani v poglavju »Citiranje in seznam literature«.

Priloge

Na koncu so kot poseben del naloge dodane priloge. Kandidat(-ka) mora v prilogi dodati izvod merskega instrumenta ali gradivo, ki ga je v nalogi kvalitativno obdelal(-a) (npr. zapisnike opazovanja, zapiske intervjujev). Dodane priloge so lahko tudi izračuni, dodatni grafi itd.

Citiranje in seznam literature:

Viri morajo biti v besedilu ustrezno in natančno navedeni. Dobesedne navedbe moramo označiti z narekovaji in z navedbo avtorja citata. V okroglem oklepaju za citatom navedemo priimek avtorja, leto izdaje knjige in stran, npr. (Marentič Požarnik, 2000, str. 153). Z navedbo avtorja označimo tudi pomembne povzetke iz virov, npr. (Hill, 2001) ali (Goleman; cit. Pečjak in Avsec, 2003).

V seznamu virov na koncu seminarske naloge morajo biti navedeni vsi viri, ki jih je kandidat(-ka) pri pisanju naloge uporabil(-a).

Viri se navedejo po abecedni razvrstitvi avtorjev. Če je avtorjev več, upoštevamo za abecedni vrstni red tistega, ki je napisan na prvem mestu.

Navajanje knjig:

Hill, G. (2001). Psihologija: shematski pregledi. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije

Hayes, N. in Orrell, S. (1998). Psihologija. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo

Papalia, D. E., Wendkos Olds, S., Duskin Feldman, R. (2003). Otrokov svet: otrokov razvoj od spočetja do konca mladostništva. Ljubljana: Educy

Navajanje poglavja avtorja v knjigi z urednikom:

Fekonja, U. (2004). Razvoj otroške igre. V: L. Marjanovič Umek in M. Zupančič (ur.), Razvojna psihologija (str. 382–393). Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete

Navajanje člankov v serijski publikaciji:

Pečjak, S., in Avsec, A. (2003). Konstrukt emocionalne inteligentnosti. Psihološka obzorja, let. 12, št. 1, str. 55–66

Navajanje elektronskih virov:

Zimbardo, P. G. (2001). The Stanford Prison Experiment: A Simulation Study of the Psychology of Imprisonment (sneto 10. 9. 2004). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.prisonexp.org>.

Če elektronski vir ne vsebuje letnice, v oklepaju napišemo »brez letnice«, če ne vsebuje navedbe avtorja, navedemo le naslov, datum snemanja s spleta in dostopnost na spletu.

Učiteljeva oziroma mentorjeva pomoč

Učitelj mentor vodi in pomaga kandidatu(-ki) tako, da se lahko uveljavijo merila za ocenjevanje seminarske naloge.

Njegova vloga je:

- a) vodenje kandidata(-ke) pri izboru in omejitvi problema naloge,
- b) svetovanje pri iskanju ustreznih virov,
- c) predlaganje možnih raziskovalnih postopkov,
- č) svetovanje ob težavah, na katere naleti kandidat(-ka),
- d) uvajanje kandidata(-ke) v načela psihološke etike,
- e) spremljanje kandidatovega(-tkinega) samostojnega opravljanja naloge.

Če učitelj mentor meni, da seminarska naloga ni izdelana samostojno, ravna v skladu z ustreznim podzakonskim predpisom splošne mature, ki ga sprejme Državna komisija za splošno maturo.

6. KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Zakon o maturi v 4. členu določa, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom(-kam) s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom(-kam) (poškodba, bolezen) se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodita način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.

Možne so naslednje prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja maturitetnega izpita (tudi odmorov, možno je več krajših odmorov);
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. Braillova pisava, povečava, kjer je prevod vprašanj nemogoč, zapis izpitnega gradiva na disketi ...);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga ...);
6. uporaba posebnih pripomočkov (Braillov pisalni stroj, ustrezna pisala, folije za pozitivno risanje ...);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnik bralec ali pisar);
8. uporaba računalnika;
9. prirejeni ustni izpit in izpit slušnega razumevanja (oprostitev, branje z ustnic, prevajanje v znakovni jezik);
10. prilagoditev opravljanja praktičnega dela maturitetnega izpita (npr. prilagoditev opravljanja seminarske naloge, vaj);
11. prilagojen način ocenjevanja (npr. napake, ki so posledica kandidatove(-tkine) motnje, se ne upoštevajo, pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

7. LITERATURA

Pri pripravi na splošno maturo kandidati uporabljajo učbenike in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje. Potrjeni učbeniki in učna sredstva so zbrani v Katalogu učbenikov za srednjo šolo, ki je objavljen na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.

Dodatni priporočeni viri za posamezne vsebine so še:

Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS

Nastran Ule, M. (2004). Socialna psihologija. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče

Vesel, J., Kompare, A., Curk, J., Rupnik Vec, T., Vec, T. (2004). Psihologija: spoznanja in dileme. Delovni zvezek za 4. letnik gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: DZS

8. SLOVARČEK KLJUČNIH GLAGOLOV V KATALOGU

Opredeliti (definirati): določiti vsebino pojma z navedbo najpomembnejših značilnosti.

Opisati: navesti zunanje, predvsem čutnospoznavne značilnosti dogodkov, pojavov, razvrstitev (klasifikacij) in kategorij itd.

Primerjati: ugotavljati enakost, podobnost in razlike med vsebinami glede ene ali več lastnosti, npr. med različnimi teorijami.

Razlikovati: poznati drugačnost v obliki, vsebini, funkciji, pojmovanju, npr. med različnimi pojmi, metodami in tehnikami, teorijami itd.

Razložiti: navesti tisto, kar je nevidno, skrito, kar lahko ugotovimo z mišljenjem, npr. dejavnike oziroma vzroke nekega pojava, razloge za neko trditev, zveze in odnose nasploh.

Pojasniti: pojasniti abstrakcije: pojme, pravila, načela, zakonitosti, sklepe ipd. S pojasnjevanjem kandidat(-ka) dokaže, da je dojel bistvo vsebine.

Presoditi, oceniti, ovrednotiti: ugotoviti prednosti, pomanjkljivosti, pomen nekaterih metod, teorij, idej, ugotovitev.

Utemeljiti: z razlogi, dokazi podpreti oceno oziroma presojo.